

Ο Εσωτερικός Έλεγχος & η Συμβολή του στην Εταιρική Διακυβέρνηση: Μία Επαναπροσέγγιση

Κοινή Τοποθέτηση της Ελληνικής Ένωσης Επιχειρηματιών (EENE) και του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος (IEEE)

Σε συνέχεια και της τυπικής ολοκλήρωσης του τρίτου Προγράμματος Προσαρμογής τον Αύγουστο του 2018, η Ελληνική οικονομία βρίσκεται ουσιαστικά χωρίς ειδικό καθεστώς για τυχόν έκτακτες χρηματοδοτικές ανάγκες. Την ίδια στιγμή, έχουμε το παράδοξο η χώρα να έχει βγει μεν από τα Προγράμματα Στήριξης, χωρίς όμως να έχει ανακτήσει απρόσκοπτη πρόσβαση στις αγορές με βιώσιμο κόστος δανεισμού. Αυτό σηματοδοτεί, πρακτικά, την είσοδο σε μία περίοδο για την Ελληνική Οικονομία, που η σημασία του αξιόχρεου της χώρας -όπως αξιολογείται από τις διεθνείς αγορές- θα είναι εκ νέου καθοριστικής σημασίας στον προσδιορισμό του κόστους δανεισμού της. Για να αναχρηματοδοτείται λοιπόν με επιτυχία το εθνικό χρέος από ίδιους πόρους και, όποτε χρειάζεται, τις αγορές με όρους ανταγωνιστικούς και βιώσιμους, θα χρειαστεί ένας ριζικός μετασχηματισμός της Ελληνικής Οικονομίας. Απαιτείται, μία αποφασιστική στροφή προς μια διεθνώς ανταγωνιστική οικονομία, με υψηλή παραγωγικότητα, εξωστρέφεια και καινοτομία, έμφαση σε τελικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, και ένα νέο κύμα συνεργατικότητας που θα οδηγήσει σε σημαντικές υπεραξίες μέσα από έξυπνες διασυνδέσεις και τη βέλτιστη αξιοποίηση των νεότερων τεχνολογικών εργαλείων και ψηφιακών δυνατοτήτων. Μία στρατηγική που έχει πεδίο εφαρμογής σε ένα ευρύτατο φάσμα τομέων και κλάδων. Από την αγροδιατροφική αλυσίδα και τον τουρισμό, μέχρι την εκπαίδευση και τις υψηλές τεχνολογίες. Αυτή η στρατηγική και οι πυλώνες που μόλις σκιαγραφήσαμε, οφείλουν να βρεθούν και στον κορμό του νέου παραγωγικού μοντέλου.

Αυτός ο μετασχηματισμός, όμως, αφορά και τις ίδιες τις επιχειρήσεις και τις διοικήσεις τους. Οι οποίες, καλούνται, μεταξύ άλλων, να επαναπροσδιορίσουν και να ενισχύσουν ουσιαστικά, τις δομές Εταιρικής Διακυβέρνησής τους σε ένα πιο «δημοκρατικό» πλαίσιο, συλλογικής λειτουργίας και λήψης αποφάσεων. Αναγνωρίζοντας και αξιολογώντας τους κινδύνους που τις απειλούν και σχεδιάζοντας ένα επαρκές σύστημα εσωτερικών διαδικασιών και δικλείδων εσωτερικού ελέγχου.

Αποτελεί καίρια προτεραιότητα να θωρακιστεί η εύθραυστη Ελληνική ανάκαμψη και η νέα αναπτυξιακή πορεία. Στο πρόσφατο παρελθόν διατρέξαμε σημαντικό κίνδυνο να πληγεί αποφασιστικά η Ελληνική «επιχειρηματική αξιοπιστία» λόγω κακών πρακτικών και ορισμένων κακών παραδειγμάτων -εισηγμένων και μη- εταιριών που δεν διασφάλισαν την αξιοπιστία τους και βρέθηκαν εκτεθειμένες σε ιδιαίτερα δυσχερή θέση.

Η EENE, θέλει να διαβεβαιώσει προς κάθε κατεύθυνση, ότι οι Έλληνες Επιχειρηματίες είναι εξαιρετικά φερέγγυοι, δυναμικοί και υπεύθυνοι. Είναι πρωτοπόροι, πολυμήχανοι και συνεπείς. Έχουν πυξίδα τους την εργατικότητα, την παραγωγικότητα και την αξιοπιστία. Στόχος του Ελληνικού επιχειρείν, αποτελεί η προσφορά κορυφαίων υπηρεσιών και προϊόντων, με έμφαση στην υψηλή ποιότητα και υψηλή προστιθέμενη αξία. Κλειδί για την επιτυχία αποτελεί η έμφαση σε ποιοτικές, παγκόσμια ανταγωνιστικές υπηρεσίες και προϊόντα, εξαγώγιμα, με καλή σχέση τιμής-ποιότητας και την εγγύηση μίας συνολικά αξιόπιστης και ολοκληρωμένης υπηρεσίας.

Εταιρική Διακυβέρνηση

Κτιζοντας στο παραπάνω πλαίσιο στρατηγικής και εστιάζοντας στη συμβολή της καλής Εταιρικής Διακυβέρνησης και του σωστού εσωτερικού ελέγχου, η EENE και το IEEΕ χαιρετίζουν την πρωτοβουλία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς προς την κατεύθυνση της επικαιροποίησης και αναμόρφωσης του ισχύοντος νομικού πλαισίου (Νόμος 3016/2002) για την Εταιρική Διακυβέρνηση.

Προς την κατεύθυνση αυτή, η EENE με την συνεργασία του IEEΕ θεωρεί υποχρέωση της να συμβάλλει ενεργά στις συζητήσεις και τους προβληματισμούς που το τελευταίο διάστημα έχουν ξεκινήσει, με την κατάθεση τριών προτάσεων, σχετικών με τον Εσωτερικού Ελέγχου και ειδικότερα, προτάσεων που αφορούν τη λειτουργία των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου. Προτάσεις ουσιαστικές, πρακτικές, με άμεση εφαρμογή, που προκύπτουν από την εμπειρία και τις διαπιστώσεις στις οποίες έχουμε καταλήξει τόσο οι επιχειρηματίες όσο και οι ίδιοι οι φορείς του Εσωτερικού Ελέγχου.

Ας δούμε λοιπόν ορισμένες παραδοχές:

Αλήθεια 1^η: Στην Ελλάδα σήμερα συναντούμε δύο ταχύτητες στον τρόπο λειτουργίας των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου. Στην πρώτη κατηγορία συναντάμε Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου με υψηλό επίπεδο ωριμότητας (level of maturity) με χαρακτηριστικά:

- επαρκής αριθμητικά στελέχωση των Μονάδων αυτών, ανάλογα του συνολικού αριθμού προσωπικού, του οικονομικού μεγέθους και της γεωγραφικής διασποράς των δραστηριοτήτων του,
- την λειτουργία των Μονάδων αυτών σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα για τον Εσωτερικό Έλεγχο,
- την ύπαρξη και διακριτό διαχωρισμό, τριών «γραμμών άμυνας» (Compliance, Risk Management, Internal Audit),
- την ενθάρρυνση απόκτησης επαγγελματικών πιστοποιήσεων, χρήση σύγχρονων ελεγκτικών εργαλείων και διαχείρισης δεδομένων/ Data Analytics.

Στη δεύτερη κατηγορία, συναντάμε Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου με χαρακτηριστικά:

- ύπαρξη ενός εσωτερικού ελεγκτή στη Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου,
- έλλειψη ανεξαρτησίας,
- ανυπαρξία πλαισίου λειτουργίας,
- ανάληψη ευθύνης και για τις υπόλοιπες «γραμμές άμυνας»,
- έλλειψη ελεγκτικών εργαλείων, περιορισμένοι πόροι για εκπαίδευση.

Η απόσταση μεταξύ των δυο αυτών τρόπων λειτουργία των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου είναι τεράστια και απαιτείται η απόσταση αυτή των διαφορών να μειωθεί.

Αλήθεια 2^η: Συχνά παρατηρείται η στελέχωση των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου σε μια λογική «ότι μας περισσεύει», αδιαφορώντας αν υπάρχουν οι τυπικές έστω γνώσεις ελεγκτικής από τα στελέχη που τοποθετούνται στις κρίσιμες αυτές θέσεις. Αυτό αποτελεί μία κακή πρακτική που πρέπει να τερματιστεί άμεσα. Οφείλει δε να τη διαδεχτεί μία πολιτική ενίσχυσης και αναβάθμισης της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου, με τον αναγκαίο αριθμό ικανών και καταρτισμένων στελεχών που μπορούν να συμβάλουν τόσο στον εσωτερικό έλεγχο όσο και στη βελτιστοποίηση του μοντέλου εταιρικής διακυβέρνησης της κάθε εταιρίας.

Αλήθεια 3η: Μία άλλη κοινή παγίδα είναι το να μένει κανείς στα «τυπικά» και να εφαρμόζει μόνο τα απολύτως αναγκαία που ορίζει ο νόμος. Η λάθος συλλογιστική πίσω από αυτή την προσέγγιση είναι κυρίως, η ελαχιστοποίηση του κόστους. Στην περίπτωση αυτή, αρχικά, είναι σαφές πως ο νόμος είναι γενικός. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου, να μην είναι όλες λειτουργικές με εξειδικευμένα στελέχη που να μπορούν να συμβάλλουν στην ολοκληρωμένη παροχή διασφάλιση (assurance).

Οι «αλήθειες» που αναγνωρίστηκαν, οδήγησαν την ΕΕΝΕ, με τη συνεργασία του ΙΕΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη και την παράμετρο του πιθανού κόστους που θα έχει για τις επιχειρήσεις η υιοθέτησή τους, να θέσουν στον δημόσιο διάλογο που έχει ξεκινήσει, τις ακόλουθες προτάσεις που θα τεκμηριώνουν και θα συμβάλλουν στην ανάδειξη της «προστιθέμενης αξίας» του Εσωτερικού Ελέγχου. Αναλυτικότερα:

1^η Πρόταση: Θέσπιση συγκεκριμένου ελάχιστου αριθμού ατόμων. Συγκεκριμένα, τρία άτομα κατ' ελάχιστο όπως τρία άτομα κατ' ελάχιστο αποτελούν τις Επιτροπές Ελέγχου, που ορίζει το άρθρο 44 του Ν. 4449/20018) που θα πρέπει να στελεχώνουν μια Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου ειδικότερα στις περιπτώσεις που μια επιχείρηση είναι εισηγμένη. (Οντότητα Δημοσίου Συμφέροντος). «Ένας εσωτερικός ελεγκτής ίσον κανένας εσωτερικός ελεγκτής» σε αυτές τις περιπτώσεις.

2η Πρόταση: Τεκμηρίωση των αποδεδειγμένων γνώσεων «ελεγκτικής» που θα πρέπει να έχουν και να διατηρούν συνεχώς τα άτομα που ασχολούνται με τη Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου και ειδικότερα:

α) Θεσμοθέτηση υποχρεωτικής παρακολούθησης «Βασικής Εκπαίδευσης στον Εσωτερικό Έλεγχο» διάρκειας τουλάχιστον 100 ωρών, με θεματολογία που θα καταρτίζεται από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας (ΙΕΕΕ) και θα τελεί υπό την επίβλεψη της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Ειδικά για τον Επικεφαλής της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου, το σεμινάριο αυτό θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί εντός χρονικού διαστήματος ενός έτους από την ανάληψη των καθηκόντων του.

β) Θέσπιση υποχρεωτικού «Ετήσιου Προγράμματος Συνεχούς Εκπαίδευσης» του προσωπικού της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου διάρκειας 40 ωρών κατ' έτος, εκ των οποίων οι 20 ώρες θα πρέπει να περιλαμβάνουν σεμινάρια σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο και οι υπόλοιπες ώρες, σε λοιπές μορφές εκπαίδευσης (π.χ. ημερίδες, συνέδρια και εξειδικευμένες διαλέξεις), σχετιζόμενες με ελεγκτικά, λογιστικά, φορολογικά, χρηματοπιστωτικά ή άλλα θέματα που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των επαγγελματικών δεξιοτήτων των εσωτερικών ελεγκτών. Η παρακολούθηση του ετήσιου προγράμματος Συνεχούς Εκπαίδευσης του προσωπικού της Μονάδας Εσωτερικού, θα γίνεται από την Επιτροπή Ελέγχου ενώ η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς σε ετήσια βάση θα λαμβάνει απολογιστική ενημέρωση, σε ετήσια βάση.

γ) Ενθάρρυνση απόκτησης έγκριτων επαγγελματικών πιστοποιήσεων στον εσωτερικό έλεγχο ή την ελεγκτική γενικότερα από τους εσωτερικούς ελεγκτές.

3^η Πρόταση: Θέσπιση ελάχιστων αλλά ουσιαστικών απαιτήσεων που θα τεκμηριώνουν την λειτουργία των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου και θα συνάδουν με τα «Διεθνή Πρότυπα για τον Εσωτερικό Έλεγχο». Συγκεκριμένα, οι Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου, θα πρέπει να λειτουργούν σύμφωνα με:

- 1) τον «Κανονισμό Λειτουργίας» της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου που θα πρέπει να περιλαμβάνει:
 - I. την οριοθέτηση της ευθύνης του Εσωτερικού Ελεγκτή / «εύλογη διασφάλιση» προς τη Διοίκηση,
 - II. τις αρχές που διέπουν την εργασία του,

- III. το ρόλο και την ευθύνη του στις περιπτώσεις εντοπισμού «απάτης»,
 - IV. το είδος των ελεγκτικών έργων που αναλαμβάνει,
 - V. τον τρόπο εκτέλεσης των εργασιών του
 - VI. την αυτό-αξιολόγηση του παραγόμενου έργου καθώς και την περιοδική αξιολόγηση από ανεξάρτητο αξιολογητή.
- 2) τον «**Κώδικα Ηθικής**»
 - 3) το «**Ετήσιο Πρόγραμμα**» Εσωτερικού Ελέγχου βασισμένο στους κινδύνους.

Αφήνουμε για το τέλος μια προσέγγιση, πιο «επιχειρηματική» για τις πιο σκεπτικές διοικήσεις που αναζητούν ακόμα πειστική απάντηση στο ερώτημα του τι προσφέρει ο Εσωτερικός Ελεγκτής πέραν της νομικής υποχρέωσης, να τον έχω:

Ο Εσωτερικός Ελεγκτής έχει ένα ξεχωριστό προνόμιο, που εφάμιλλό του, δύσκολα συναντά κανείς σε άλλα στελέχη. Ο εσωτερικός ελεγκτής, έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει, να κατανοήσει και να παρακολουθεί εντατικά, όλο το εσωτερικό οικοσύστημα της εταιρείας που ανήκει, αποτελώντας παράλληλα έναν αξιόπιστο και καταρτισμένο σύμβουλο (trusted advisor) για μια διοίκηση. Η Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου μπορεί επομένως και πρέπει, να αποτελέσει «δεξαμενή» μελλοντικών στελεχών για τις εταιρείες, καθώς και, σημαντική πηγή ιδεών και προτάσεων για τη βελτιστοποίηση της Εταιρικής Διακυβέρνησης.

Η σχέση είναι αμοιβαία επωφελής και ιδιαίτερα κρίσιμη. Ας επενδύσουμε σε ένα καλύτερο μοντέλο εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικής διασφάλισης. Αξίζει, και οφείλουμε να θωρακίσουμε το μέλλον του Ελληνικού Επιχειρείν. Η αξία της σωστής λειτουργίας των ελεγκτικών μηχανισμών, εσωτερικών και εξωτερικών, καθώς και του συνόλου των δομών και των θεσμών που διέπουν τη σωστή εταιρική διακυβέρνηση, έχει αναδειχθεί με τρόπο αποφασιστικό στην Ελλάδα, σήμερα. Η επένδυση, στο καλύτερο δυνατό εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο, καθώς και στη βελτιστοποίηση της εταιρικής διακυβέρνησης, έχει πολλαπλασιαστική αξία για τις επιχειρήσεις και τους μετόχους. Σήμερα λοιπόν, είναι όσο ποτέ επιτακτική και αναγκαία.

Για την EENE

Δρ. Βασίλης Γ. Αποστολόπουλος,
Πρόεδρος EENE

Πάυλος Ευθυμίου,
Διευθυντής Στρατηγικής & Εξωτερικών Σχέσεων, EENE

Για το IEE

Βέρα Μαρμαλίδου,
Πρόεδρος IEEE

Νικόλαος Καλαντζής,
IEEE